

Forfatter: Aakjær, Jeppe

Titel: Brøndgraverne

Citation: Aakjær, Jeppe: "Brøndgraverne", i Aakjær, Jeppe: *Vadmelsfolk ; Af Gammel Jehannes hans Bivelskistaarri ; Esper Tækki*. - 1919, Gyldendal, 1918-19, s. 166. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-aakjaer07tom-shoot-workid56180/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Vadmelsfolk ; Af Gammel Jehannes hans Bivelskistaarri ; Esper Tækki*. - 1919

BRØNDGRAVERE

(1908.)

JØRGEN PLITS Gaard laa paa en Banke, og han havde derfor altid haft et farligt Mas med at skaffe Vand til sine Kreaturer. Var det et Aar, det slog ind med Tørke, kunde Vandtønden kjøres frem og tilbage mellem Gaarden og det fjerne Kjær saa lang, Dagen var, hvad der gav et uhyre Splid af Tid og Arbejde. Jørgen Plit sukked tit i Stillehed over sin haarde Lod og forbandt den Kvæggpande blandt sine Forfædre, der havde lagt Gaarden paa denne Sandbrink uden først at undersøge, om der var tilstrækkeligt Vand i Bunden.

Der var dog dem, der vilde sige, at i gammel Tid havde Brønden givet Vand nok, og at det først var efter den stærke Dræning rundt om paa Naboejendommene, at den havde begyndt at lække. Sin Grundskade fik Brønden dog først den Dag, da Jørgen Plits nærmeste Nabo, Movns, lod sin Kjelde sænke fire Alen, saasom alle Ulykker gjerne skulde komme fra den Kant; fra det Øjeblik var det, som om Jørgens Brønd stod langsomt og forblødt, mens Movnses altid var piadderfuld af det lilligste Vand som et Høved kunde drikke.

Skulde man nu ikke tro, at det gik til ved Hexeri og Fandens Kunster? Man sa jo nok, at Movns havde fundet den fælles Vandaare. Pyt med den Snak! Jørgen Plit vidste nok hvad det var for en Aare; men Gud bevar hans Mund!

Saadan stod Sagerne gennem flere Aar; da rygtedes det, at derovre i et andet Herred fandtes en Mand, der var saa meget farlig til „at vise Vand“. Skjønt der var 14,

16 Timers Kjørsel frem og tilbage, beslutted Jørgen sig dog til at hente ham med Heste og Vogn. Han havde omgivet denne Udfart med stor Hemmelighedsfuldhed, og nu sad „Troldmanden“ just bænket i hans bedste Stue og tog for sig af de gode Retter, som Jørgen Plit havde ladet sætte for ham.

Vanddoktoren var en Mand omkring de Halvfjerds, klædt i Vadmel fra Top til Taa; skjønt det var en daanende hed Sommerdag, sad han ved Bordet med et svært, sort uldent Klæde flere Gange viklet om Halsen. Han fjerned det lige saa meget fra Munden, at han kunde putte Maden ind, og naar han tog Snapsen med den højtidelige Alvor, der var knyttet til hele hans høje ranglede Person, saa det næsten ud, som om han sied den igjennem Mundklædet. Et Par smaa Kobberørensringe dækkedes næsten helt af de lange strittende Haar fra Øregangen, og paa højre Haands Langtinger bar han en stor, anløben Gigtring.

Han klagede over, at han nu snart blev for stiv til saa lange Ture; han havde hjulpet mange, nu maatte man snart hjælpe sig uden ham.

Da han havde rensat Gummerne og drukket af Øpotten, hvori en Række fede Fluer tog Svømmetag, skubbed Jørgen Tobakskassen hen til ham. Troldmanden stopped med stor Værdighed; ved det fjerde Sug af Piben sa han:

„Nu gjælder det om, te en faar fat i en Woll!“

Jørgen gjorde straks Mine til at springe op og hente den.

„Nej,“ sa Troldmanden afværgende, „den skal a nok sjel find. Og du skal agte paa, at du ett ser efter, hvor a gaar hen.“

Med disse Ord rejste Troldmanden sig i en Sky af Fluer og forlod Stuen.

Kort efter stod han og Jørgen Plit sammen ude paa Bakken bagom Gaarden.

Vandtrolden holdt en myg Pilevaand fastklemmt i sine knyttede Hænder; nu gjaldt det om at agte paa Kvistens mirakuløse Tegn. Vandmanden bøjed sin lange Skikkelse og skød sig hen ad Jorden i sætte bugtede Zigzagvridninger uden et Øjeblik at gi Slip paa Kvisten. Jørgen fulgte efter i ærbødig Afstand. —

1) Blød Pilekvist.

„Kan du se! Nu svinger den!“ raabte Troldmanden i vild Ekstase.

Jørgen styrted frem for at iagttage Fænomenet.

„Kom ett for nærl!“ vrissed Vandmanden, „du kunde gjerne komme til at forstyrre den.“ Han ønskede ikke at blive set allfor nøje paa Fingrene.

„Se! Se! Vær nu still!“ raabte igjen Vandmanden.

„Det er, som skulde den trække begge mine Hænder af Led!“

— Hans Læber begyndte at mimre noget uforstaaeligt Abrakadabra, mens han bøjed Pilen nærmere og nærmere mod Jorden. Paa een Gang skreg han som i Vaande: „Aae! nu kommer den; a kan ett hold'en, om det saa var mit Liv om at gjøre.“

Der har du den! Der er, fandenmæ, lig æ Plads!“

Jørgen havde ikke kunnet holde sig i Skindet længere; han var styrtet til og saa, at Pilevaanden laa i Mandens rystende Hænder som en Ting, der anstrenger sig for at bøje begge Ender sammen, mens den peged energisk mod et bestemt Punkt i Ageren.

„Er Vandet der?“ hvisked Jørgen Plit og saa halvt i Rædsel ind i Troldmandens fordrejede Ansigt, der havde Spændingens store Sveddraaber mellem Skjægstubbene.

„Ja,“ svared Troldmanden, „der er saa meget Vand, at hverken du eller dine Kreaturer skal komme til at tørste saa nøj nys.“

„Men hvordan skal a nu faa det op?“ spurgte Jørgen Plit.

„Det maa være din egen Sag!“ sa Troldmanden.

„I dit Sted vilde a lade bore for det.“

Dermed var Vandmandens Mission endt, og han blev kjørt tilbage med god Belønning og under talrige Taksigelser.

Med Vandmandens Erklæring om rige Vandaarer i Undergrunden var der vakt en færlig Drøm i Jørgens primitive Sind. I Søvn og Vaagen tænkte han kun paa at løfte denne Skat, der vilde fordoble hans Jords Værdi og gjøre ham til en misundt og en Lykkens Pamfilius mellem alle hans Standstæller. Den tykke Movns vilde da være den første, der revned af Ærgrelse. Hvor Jørgen Plit senere færdedes — om hjemme eller i Marken — glimted denne Springvandsstraale for hans Øjne. Naar han en hed Som-

merdag gik og ased i Sandet bag efter den dryppende Vandtønde, og Billedet af denne rystende Søjle, der skulde frigjøres ved Boret, stod for hans Øjne, kunde han af bar Utaalmodighed løbe ind mod Hestens Side og give den et forsvarligt Rap af Tømmen. Han kunde fantasere Næfterne ud, fare op af Søvn og raabe: „Det løber, det løber!“ men blev der saa set nøjere til, var det bare ham selv, der havde gjort Sengen vaad.

Saa en Dag foran Høst rygtedes det i den lille Landsby, at nu kom der Brøndgravere til Jørgen Plits. Jørgen selv havde den Dag været oppe, før Fanden fik Sko paa, før at komme tidlig nok af Sted; og hen over Middag kom han saa kjørende tilbage med „heie Moievitien“; en Svøtsky røbed ham, forinden han naaed ind mellem den lille Bys straaftakte Gaarde. Alle var paa Tæerne rundt om ved Husgavlne for at faa et første Glimt af disse mærkelige Mennesker, som der var gaaet saa mange Sagn om, tør de kom, og som skulde kunne faa Vand til at sprudle frem paa de goldeste Steder. Der var to føre Karle, som sad ret umageligt mellem Bunker af Jærnstænger bag i Vognen — foruden selve Boremesteren, der sad i Agestolen hos Jørgen Plit og nu og da letted paa Hatten hen imod Husgavlne for at vise sin højere Dannelse. Folk holdt sig reserveret, næsten fjendtligt tilbage, mens Vognen passered forbi. Ungerne krøb ind mellem de voksnes Ben og gloed sig Øjnene ud af Hovedet. De ligegyldige skræved ud paa Træskoene og spytted favnelangt over Vejsporene:

„Det vil, fandenmæ, blive Jørgen Plit en dyr Spas!“

Men der var andre, i hvem Misundelsen allerede rørte sig kraftigt; de frygted for, at Jørgen Plit skulde sejre og distancere dem alle over en Bank. Hvis det nu skulde kunne la sig gjøre at skaffe Vand op til Jordoverfladen ad denne lette og bekvemme Vej, hvor var det saa ikke dumt, at de ikke selv havde været de første. — Ganske vist kunde de senere komme med. Jotaki! Det var jo da bleven sagt fra alle Sider, at der næppe var Udsigt til, at mer end een kunde faa Springvand. Deres Brønde laa paa een og samme Aare, sa man; saa det kunde meget godt være, at de alle løb tomme den Dag, det lykkedes Jørgen Plit at finde Grundaaren.

Det vilde rigtignok være nydeligt, om de skulde blive

nødte til at gaa til den Stodder og bede om Vandhjælp; han, som hidtil havde maattet gaa og øse Vandet op af deres Stumper og Væichuller som et andet Fattigtem. De maatte holde Øje med den Karl; det gik ikke an, at han fik Lov til at rende saa langt forbi dem, ja, kanske ramme dem føleligt eller endogsaa ruinere dem, saa det blev dem, der kom til at slæbe Vandet hjem fra Kjær og Sump-huller.

Under saa onde Varsler holdt Brøndgraverne deres Indtægter hos Jørgen Piit, og jo længere Arbejdet skred frem, jo dybere blev Sammenrotelsen.

Til at begynde med mærked Jørgen ikke til noget Fjendskab. Han var saa optaget af sin skjønne Forhaabning, at han ikke sansede noget somhelst andet.

De første tre fire Dage gik i den skønneste Harmoni. Boremaskinens Hjul snurrede som en Ten, og Staalboret sank dybere og dybere i de løse Jordlag. To Hestespænd gik ustandselig mellem Gaarden og Kjærene med de fyldte Vandtønder; thi meget Vand maatte der til, om Boret skulde gjøre sin Virkning og Foretagendet kronet med Held.

Jørgen kjørte selv den ene Vandtønde; han syntes, at dette Arbejde pludselig var bleven saa herligt; han gik ved Siden af Vognen og nynned; nu og da løb han helt umotiveret ligesom i Kaadhed ind imod den nærmeste Hest og gav den et let Klask af den flade Haand; og engang, da han paa Hjemvejen mødte Hyrdeengen, søgte han lænde at kildre ham over de bare Ben med Svøbesnoren. Knægten begreb slet ikke, hvad der pludselig gik af hans eliers saa tavse og strenge Husbond.

Med alt dette var Vejret henrivende; Solen strøg med gylden Haand hen over Mønningens fløjlsbløde, grønne Mostæppe, og Svalerne jog i skridende Flugt foran Hesternes Muier helt ind ad Gaardens aabne Porte. Jørgen kjørte i Tanken frem mellem Kaskader af springende Væld.

Da indtraadte det første lille Uheld; Boret havde naaet en Sten; Vandet fik en blaa, kornet Farve. Boret sløvedes uden rigtig at komme videre. I to Døgn sank det kun nogle Tommer, Jørgens Humør sank meget mere. Thi nu var Vandbeholdningerne i Kjæret snart udtømte; saa skulde han til at bede om Vand hos Naboerne; det længtes han ikke efter. Nu trak hans Sindsstemning modsat Vej af, hvad

den tidligere havde gjort. Hestene fik nu ikke Klap, men regulære Stryg; han snød sin Næse paa en egen skuffet Maade skraas ud i Sandet, hans Ryg fik en sær sørgmodig Hældning, som paa hans allerbitreste Vandringer med Vandtønden, og da Karlen en Gang gjorde et forkert Greb, vankede der en Ørefigen.

Boret vedblev at gjøre døde Hing i den spærrende Sten; Boremesteren maatte indstille Arbejdet et Døgns Tid, mens han i nærmeste Kjøbstad kunde faa udbedret sit ødelagte Værktøj.

Af denne Forsinkelse benyttede hans Hjælper sig til at søge til Kros. Her blev de pludselig et Rov for Intrigen. Alle Byens Folk vilde ha Lov til at gi dem Omgange.

Under Venskabs Maske lik man dem til at fortælle om det paabegyndte Værk, og de udkrammed deres uforgribelige Mening om dets Fare for Omgivelserne. Jo mere Øi der løb i dem, jo mere brovtede og stormandede blev de. De udtalte den Formening, at naar de havde boret, kunde alle andre gaa hjem og lægge sig. Brøndene vilde staa tomme ind ad en Ende; der var ingen Tvivl om den Ting! Saa kunde de andre enten bette sig Vandet til hos Jørgen Piit eller selv forsøge at bore det frem af Jorden, som han havde gjort — eller var i Færd med. For der var næppe Tvivl om, at han vilde sejre; Vandkikkeren havde jo været der, og han plejede ikke at rende med en halv Storm.

Saadan brovtede Borekarlene, mens de tyiled sig med det Øi, som alle de villige Hænder rakte dem.

Ud paa Eftermiddagen var de allerede saa drukne, at man kunde prikke dem paa Øjnene. Den tykke Movns havde været Hovedmanden i dette Foretagende, der var Led i en Plan, som han havde lagt for at komme Jørgen Piit og hans Boringsværk paa tværs. Boremesteren og hans Folk skulde gjøres latterlige; derved vilde hele Forsøget falde bort af sig selv.

Nu havde den ene af Brøndgraverne pralet af en Strid, han havde med Stedets Præst, den myndige Provst Møller. Brøndgraveren var en flot Karl og en stor Don Juan, der med sit fyldte 24de Aar allerede var naaet til det tredje Alimentsbidrag. Nu var det nok galdt igjen, denne Gang med en Pige af selve Gaardmandsklassen. Provsten, der tillige var Stedets Kommuneformand, havde svoret sit

„sandt for Herren“ paa, at han „nok skulde sætte Gjordene paa den Hvalp“; og nu var han alle Vegne ude efter ham med Stikbreve; om han vilde behage at møde i Præstegaarden snarest, for at de i Enrum kunde afgjøre dette Mellemværende!

Ogsaa denne Eftermiddag havde Brøndgraveren faaet et Provstebrev, som han til Selskabets uhyre Moro sad og vifted med mellem Ølflaskerne.

Provsten troed, han skulde gjøre ham bange; men han vidste nok ikke, hvem han havde med at gjøre! Brøndgraver Anders Peder Andersen, Dælen sylte mig! Født 1869 — af fattige Forældre — ganske vist; men ikke desto mindre: Karl for sin Hat, selv om den sad skjævt! Var der nogen af de tilstedeværende, der nærede Tvivl om Anders Peder Andersens Kvalifikationer? Dragon Nr. 748, Randers. Hvadbehæ! Vilde de komme og føle paa hans Armmuskler; det var, Krafft ede ham, ikke det bare Lammekyed. Provsten skulde lige bare komme; han kunde nok trænge til et Par Flade; det skulde være ham en Fornøjelse at fremstille et rigtig lækkert Stykke Bankekjød af saadan et gammelt overmæsket Flommescvin.

Nu skød Movns sin tykke Vom ind over Bordet mellem Flaskerne og raabte hen mod Præsten:

„Aa, din Staakkel! Det er ingen Sag at sidde i Ovnen og bande Kongen. Du er en Kryster. Du tør sgu ett møde hos Provsten.“

„Hvad tør jeg ikke!“ raabte Brøndgraveren fortørnet.

„Godt! Jeg møder endnu denne Eftermiddag. Kan jeg faa en Vogn?“

„Du kan sgu faa to, om du vil ha det,“ sa Kromanden, der nu mærked, her var Penge at tjene. „Men hvad Vogn skal det være?“

„Den flotteste du har!“ svared Brøndgraveren.

„Ja, det bliver saa den lukkede Vogn.“ — Kort efter hojdt Kjøretøjet for Døren. Den beskjenkede Brøndgraver blev puttet ind, Vogn døren smækket i, og ud ad Landevejen gik det med susende Hast.

En halv Time efter svinged Vognen op for Præstegaardens høje Trappe. Den guldgaionerede Kusk, der var godt instrueret hjemmefra, løsned et drabeligt Piskeknald, der gav skarpt Ekko rundt om mod de lave, hvidtede Huslænger.

Den myndige Provst Møller blev ikke lidt forhavset ved at finde en herskabelig Vogn foran Stordøren. I en Part fik han sine Damer allærneret, og med bare Hoveder og Ansigterne lagt i de forbindligste Følger stod de nu der paa den høje Trappe, en hel Armé — Provsten med Ordensbaandet i Knaphullet, den sødligke lille Præstefru, der lige havde fræet Tid til at kaste et fikst Frynsesjal om sig, og endelig 3—4 Døtre med guldkammet Haarsætning og hvide Forklæder.

Provsten havde allerede gjort det første Skridt ned ad Stentrappen, da Vognøren sparkes op, og Brøndgraveren vælter ud i hele sin uilsede Mundering.

Et Øjeblik stod Provstefamiljen som en Række Saltstøtter, himmelfaldne over denne Frækhed.

„Jeg melder mig, Deres Gefærlighed!“ fremhikked Brøndgraveren med en slatten Gebærde mod Huen som en vag Erindring fra Dragontiden. I det samme var Provsten med alle sine Damer rutschet tilbage gennem Indgangen. Døren knalledes haardt i, og Nøglen drejedes om. Brøndgraveren kom med Fuldmandsbesvær atter ind i Vognen og kjørte i Imperatorstilling tilbage til Kroen.

Her havde man heller ikke ligget paa den lade Side. Den tilbageblevne Brøndgraver, der var lige saa tildrukket som sin Kollega, havde udtalt nogle forblommede Ord om, at han kunde ønske at hilse paa nogle Slægtninger, en enligboende Familie uden for Landsbyen. Villige Mænd var øjeblikkelig parate til at yde den ønskede Haandsrækning. Et fiffigt Hoved i Selskabet fik i Kommission at føde Stymperen hen, hvor han ønskede.

„Men nu maa du vide at opføre dig som et dannet Menneske; for det er misæl ordentlige Folk. Gjør derfor, som a ber dig: Saa snart du er kommen indenfor Døren, skubber du dig ind paa Bænkenden; længere tvivler jeg paa, du kan holde den gaaende.“

Skjælmen ledte nu sit Offer ind i Forstuen og fik ham stivet af op imod Væggen, imens han selv aabned Døren ind til Dagligstuen.

„Saa!“ sa han og gav ham et let Skub ind over Dørtærsklen. „Og Gud vær med dig!“

Da Brøndgraveren var skubbet indenfor Døren, vilde han efter Ordre sætte sig paa Bænken. Men her sad allerede Husets gamle Aftægtskone. Brøndgraveren maatte

derfor længere frem i Stuen; hans svære Rus tillod ham ikke at standse, da han var kommen i Slyng, men førte ham gennem Stuen i hele dens Længde og videre gennem den aabenstaaende Kjøkkendør, hvor han srubied over Vandspanden og styrted om med Næsen ned i Askegraven.

Da Husets overraskende Beboere fik ham drejet omkring, var han helt ukjendelig af Sod og Snavs, hvorfor han skyndsomt blev hevet ud af Bagdøren, hvor Skjælmen, der havde været belavet paa en saadan Udgang, paany hanked op i ham og fik ham slæbt tilbage til Kroen.

Da Boremesteren vendte hjem fra Kjøbsstaden, fandt han hele Foretagendet skandaliseret ved sine Hjelperes Opførsel. Alle Vegne, hvor de viste sig, blev de mødt med Skoggerlatter; Knægtene hylede efter dem paa Gaden, og selv de voksne stened dem med Øjnene, naar de viste sig uden for Arbejdspladsen.

Men heller ikke Borearbejdet havde den rette Fremgang. Grunden viste sig at være altfor stenet, og den ulykkelige Jørgen Pilt kunde ikke skaffe tilstrækkeligt Vand til Arbejdets Forisættelse; da saa Boret en Dag brast og blev siddende i Borehullet, havde han kun Valget imellem at standse det hele eller begynde Foretagendet forfra med et nyt Borehul. En Fortvivlelse nær foretrak han at ta de Skuffelser og det økonomiske Tab, som fulgte af den hele Historie. Han besluttede sig da til at kjøre det hele paa Porten. Han valgte Natten, for at det kunde vække den mindst mulige Opsigt.

Boringslysterne var for bestandig dræbte i den lille By. — Da Bjærgen ikke vilde komme til Muhammed, maatte Muhammed komme til Bjærgen. Og saa Aar efter flytted Jørgen Pilt da sin Gaard ned i Dalen; saa havde han dog Vand i Truget med de andre.

Men endnu mange Aar efter taltes der med Haaniatter om de laabelge Brøndgravere og Maaden, hvorpaa man endelig var bleven dem kvit.